

УДК 336.143

Войтко Р. В.,*асистент кафедри фінансів, аспірант Національного університету державної податкової служби України*

МІСЦЕВИЙ БЮДЖЕТ: СКЛАД ТА ДЖЕРЕЛА НАДХОДЖЕННЯ ДО ОБЛАСТІ

У статті розглядаються окремі питання надходження до загального та спеціального фондів зведеного бюджету Київської області, а також запропоновано заходи щодо вдосконалення бюджету області.

Ключові слова: *бюджет, зведений бюджет, загальний та спеціальний фонди, власні та закріплені джерела.*

В статье рассматриваются отдельные вопросы поступления к основному и специальному фонду сведенного бюджета Киевской области, а также предложены мероприятия относительно усовершенствования бюджета области.

Ключевые слова: *бюджет, сведенный бюджет, основной и специальный фонды, собственные и закрепленные источники.*

In a publication the separate questions of receipt are examined to the general and special funds in the erected budget of the Kievan area, and also offered measures on perfection of budget of area.

Key words: *budget, erected budget, general and special funds, own and fastened sources*

Постановка проблеми. Визначальною умовою інтенсивного розвитку ринкових відносин та демократичних перетворень в Україні є наявність власних та закріплених фінансових ресурсів на території адміністративних одиниць, а також беззаперечне право розпоряджатися ними. В такій ситуації серйозним чинником стабілізації економічної ситуації в країні має стати ефективне формування місцевих фінансів, здатне перетворити територіальні громади із дотаційних на суб'єкти, які самостійно, за рахунок власних доходів, спроможні розв'язати будь – які соціально – економічні проблеми. Дане питання є особливо актуальним для нашої держави.

Нинішню структуру наповнення місцевих бюджетів в Україні не можна вважати досконалою. Безумовно, для нашої країни, де місцеве самоврядування перебуває на етапі становлення, пошуку найприйнятніших форм, співвідношення джерел формування місцевих бюджетів викликано об'єктивною потребою ефективного впливу держави на розвиток місце-

вого самоврядування як одного з елементів демократичних перетворень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти реформування місцевих бюджетів, зокрема їхньої дохідної частини, досліджувалися у працях багатьох українських науковців: С.А. Буковинський, О.Д. Василік, Т.І.Єфименко, В.В. Зайчикова, С.Ю. Колодій, В.І. Кравченко, І.О. Луніна, К.В. Павлюк, І.В. Розпутенко, О.Д.Данілов, С.В. Слухай, І.Я. Чугунов, С.І. Юрій, О.П. Кириленко та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є визначення сучасного стану надходження доходів місцевих бюджетів Київської області протягом 2007 -2009 років і пошук шляхів їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Розвиток місцевого самоврядування в Україні актуалізує питання формування на рівні територіальних громад самодостатніх бюджетних одиниць. Справді, українська влада взяла на себе відповідні зобов'язання після підписання й ратифікації Європейської хартії про місцеве самоврядування, де проголошено, що органи місцевого самоврядування повинні мати необхідний обсяг власних джерел для виконання покладених на них повноважень. На сьогодні до таких власних джерел можна зарахувати місцеві податки і збори та закріплені за місцевими бюджетами кошти, що передаються з державного бюджету. Їх частки дорівнюють приблизно 5% і 60% відповідно. Решту становлять міжбюджетні трансферти. Як бачимо, доходи місцевих бюджетів формуються переважно за рахунок закріплених загальнодержавних джерел доходів, які цілком чи фіксованою часткою, на постійній або довгостроковій основі надходять у відповідний бюджет.

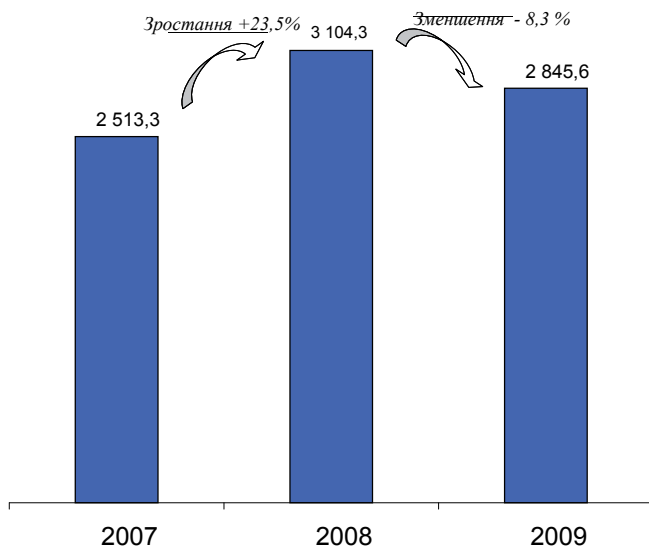
Бюджет може складатися із загального та спеціального фондів.

Загальний фонд бюджету включає: всі доходи бюджету, крім тих, що призначені для зарахування до спеціального фонду; всі видатки бюджету за рахунок надходжень до загального фонду бюджету; фінансування загального фонду бюджету.

Спеціальний фонд бюджету включає: бюджетні призначення на видатки за рахунок конкретно визначених джерел надходжень; гранти або дарунки (у вартісному обрахунку), одержані розпорядниками бюджетних коштів на конкретну мету; різницю між доходами і видатками спеціального фонду бюджету.

Розподіл бюджету на загальний та спеціальний фонди визначається законом про Державний бюджет України. Джерела формування спеціального фонду визначаються виключно законами України.

Дохідна частина зведеного бюджету Київської області (без урахування офіційних трансфертів), виконана у сумі 2 845,6 млн.грн., що становить 95,0 відсотків до уточнених показників та 84,8 відсотків до показників, обрахованих Міністерством фінансів України. У порівнянні з 2008 роком їх надходження зменшились на 258,7 млн. грн. або 8,3 відсотків [4].

Рис. 1. Динаміка надходжень до загального та спеціального фондів по зведеному бюджету Київської області за 2007-2009 роки, млн.грн.

Дотація вирівнювання з державного бюджету надійшла у сумі 860,6 млн.грн, що становить 100,0 відсотків до плану.

За звітний рік до загального фонду зведеного бюджету області надійшло 2 273,3 млн.грн. власних і закріплених доходів, що становить 91,3 відсотка до уточнених показників на рік та 92,6 відсотків до показників, обрахованих Міністерством фінансів України. У порівнянні з 2008 роком надходження зменшилися на 73,3 млн.грн. або на 3,1 відсоток.

План, обрахований Міністерством фінансів України, по закріплених доходах виконаний на 89,1 відсоток. При плані 2 206,3 млн.грн. фактичні надходження склали 1 965,5 млн.гривень (рис. 2) [5].

Власні доходи, визначені Міністерством фінансів України, виконанні на 124,4 відсотка. При плані 247,5 млн.грн. фактичні надходження склали 307,8 млн.гривень.

На рисунку 3 показано податкові та неподаткові надходження у структурі власних і закріплених доходів загального фонду зведеного бюджету Київської області у 2009 році.

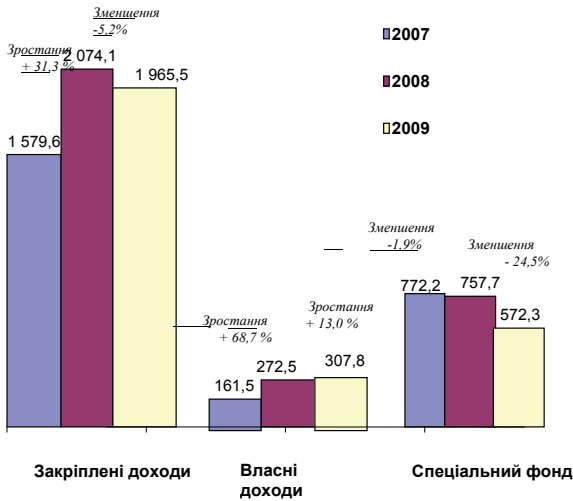

Рис. 2. Динаміка надходжень до загального та спеціального фондів по зведеному бюджету Київської області за 2007-2009 роки (в розрізі джерел), млн.грн.

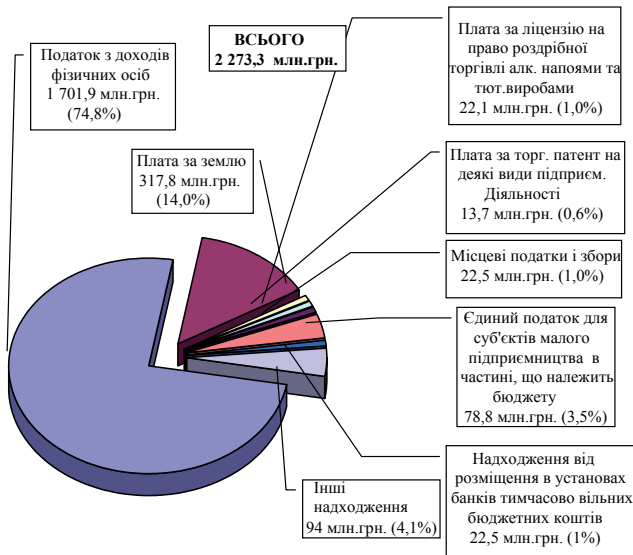

Рис. 3. Структура власних і закріплених доходів загального фонду зведеного бюджету Київської області у 2009 році

Основним джерелом формування власних і закріплених доходів місцевих бюджетів області є податок з доходів фізичних осіб, на долю якого припадає 74,9 відсотків від загальних надходжень. За звітний період надійшло 1 701,9 млн.грн. зазначеного податку, що на 7,2 відсотка або 131,7 млн.грн. менше проти надходжень у попередньому році.

Основні чинники, які впливають на зменшення надходжень зазначеного податку [6]:

- зменшення укладених угод на ринку нерухомості (на 59,3 відсотка, або на 66,8 млн.грн. зменшились надходження податку з доходів фізичних осіб від операцій з продажу об'єктів рухомого і нерухомого майна та спадщини. За 2009 рік до зведеного бюджету місцевих бюджетів надійшло 45,9 млн.грн. податку, тоді як у 2008 році вони становили 112,7 млн.грн.);

- скорочення обсягів виробництва і надання послуг підприємствами (організаціями, установами) зумовило часткове звільнення працівників та переведення штатних працівників на неповний робочий день, а також зменшення грошових винагород;

- відсутність коштів у сільськогосподарських підприємств для сплати податків за проведені у натуральній формі розрахунки із заробітної плати та оренди паїв.

В той же час, державними податковими органами області постійно проводиться роз'яснювальна робота із суб'єктами господарської діяльності та населенням стосовно погашення заборгованості із виплати заробітної плати та добровільності сплати податків до бюджету з отриманих доходів фізичними особами, неприпустимості виплат заробітної плати та інших доходів у конвертах, по двох відомостях, фіктивних документах.

Для забезпечення податкових надходжень, підвищення рівня заробітної плати найманим працівникам, повноти перерахування до бюджету податку з доходів фізичних осіб та погашення заборгованості із виплати заробітної плати при райдержадміністраціях та виконавчих комітетах міських рад постійно діють комісії з питань погашення заборгованості із виплати заробітної плати та податкової заборгованості.

З метою погашення заборгованості із виплати заробітної плати та податку з доходів фізичних осіб за 2009 рік працівниками державних податкових інспекцій області проведено 449 співбесід з суб'єктами господарювання. В результаті вжитих заходів підприємствами області погашено заборгованість із заробітної плати на суму 63,2 млн.грн. та сплачено до бюджету 8,4 млн. грн. податку з доходів фізичних осіб.

За результатами проведених перевірок підприємств, установ і організацій, а також громадян – суб'єктів підприємницької діяльності вимог діючого податкового законодавства при виплаті заробітної плати працівниками податкових інспекцій області додатково нараховано 10135,5 тис.грн. податку з доходів фізичних осіб, пені та штрафних санкцій. До бюджету надійшло 3122,9 тис. гривень.

До 979 порушників податкового законодавства (посадових осіб підприємств, установ, організацій та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності) застосовано адмінштрафи на загальну суму 71,4 тис. гривень [3].

В переважній більшості виявленими порушеннями, є неутримання, недоутримання та неперерахування (або несвоєчасне перерахування) до бюджету суб'єктами господарювання податку з доходів фізичних осіб із сум заробітної плати, за рахунок подвійної бухгалтерії – 41 випадок, виплаченої у натуральній формі – 121 випадок, виплата матеріальних та соціальних благ – 39 випадків, виплати заробітної плати за рахунок “тіньових коштів” – 31 випадок та 1 випадок виплати заробітної плати в іноземній валюті.

Державними податковими органами області проводиться масово-роз'яснювальна робота з суб'єктами господарювання щодо укладання трудових договорів з найманими працівниками та їх оформлення у відповідності до законодавства України про працю. Заборгованість (недоїмка) по податку з доходів фізичних осіб в порівнянні з початком року зростає на 6,2 млн.грн. і станом на 1 січня 2010 року складає 9,4 млн. гривень.

За звітний рік до зведеного бюджету області надійшло 317,8 млн.грн. плати за землю, що на 96,6 млн.грн. або 43,6 відсотків більше надходжень 2008 року.

Це досягнуто, насамперед, завдяки проведенню роботи місцевими органами влади з інвентаризації земельних ділянок, перегляду розміру орендної плати в бік її збільшення, виходячи із реальної вартості земель та перекладення договорів, запровадженню надання земельних ділянок в оренду на конкурсних засадах, перегляду грошової оцінки землі в бік її збільшення.

Заборгованість (недоїмка) по платі за землю в порівнянні з початком року збільшилась на 12,3 млн.грн. і станом на 1 січня 2010 року складає 19,0 млн.гривень.

У 2009 році до місцевих бюджетів області надійшло 78,8 млн.грн. єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва, що на 4,3 відсотка менше, ніж у 2008 році.

Із загальної кількості суб'єктів малого підприємництва 53 687 суб'єктів господарської діяльності працюють на спрощеній системі оподаткування, в тому числі: юридичних осіб – 5 800 одиниць (10,8 відсотка в загальній кількості), фізичних осіб – 47 887 одиниць (89,2 відсотка).

Місцевих податків і зборів надійшло 22,5 млн.грн., що на 1,1 млн.грн. або 5,1 відсоток більше надходжень, ніж у 2008 році.

З метою збільшення їх надходжень органи місцевого самоврядування протягом року скасовували пільги, встановлені для підприємств по цих податках та зборах.

Плати за ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами надійшло 22,1 млн.грн, що складає 101,8 відсотків до уточненого плану. Проти 2008 року надходження зросли на 1,0 млн.грн., або на 4,7 відсотків.

За 2009 рік до місцевих бюджетів області надійшло 14,6 млн.грн. плати за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності, що на 25,9 млн.грн. або 65,0 відсотка менше надходжень 2008 року. Після набранням чинності Закону України від 15.05.2009 №1334-VI "Про заборону грально-го бізнесу в Україні" надходження плати за придбання торгового патенту на здійснення операцій з надання послуг у сфері грального бізнесу, що сплачена юридичними та фізичними особами за 2009 рік становлять 4,7 млн.грн., що менше порівняно з 2008 роком на 26,5 млн.гривень [5].

Протягом року облдержадміністрацією неодноразово надавались доручення з вимогами щодо:

- вжиття, відповідно до чинного законодавства, заходів впливу до підприємств-боржників із скорочення наявного боргу з податків та інших обов'язкових платежів;

- ініціювання розірвання у встановленому порядку контрактів з керівниками збиткових державних і комунальних підприємств;

- проведення роз'яснювальної роботи з керівниками підприємств усіх форм власності на предмет своєчасної виплати заробітної плати та її обов'язкової легалізації;

- перегляду ставок місцевих податків і зборів з метою їх збільшення, відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України "Про місцеві податки і збори";

- перегляду і затвердження розмірів орендної плати, виходячи із реальної вартості земель та надання її виключно на конкурсних засадах.

У 2009 році органами місцевого самоврядування прийняті рішення про надання пільг на суму 263,3 тис. грн., з них по платі за землю – на суму 169,0 тис. грн., місцевих податках і зборах (комунальному податку) – на суму 43,8 тис.грн., державному миту – на суму 50,5 тис. гривень. Найбільшу питому вагу у загальній структурі пільг місцевих бюджетів займає плата за землю – 64,2 відсотка. За 2009 рік надано пільгу по цьому платежу на суму 169,0 тис.гривень.

Найбільшими пільгами по платежах до місцевих бюджетів користувалися платники Києво-Святошинського району (160,8 тис.грн.) і міст Бровари (16,3 тис.грн.), Біла Церква 15,1 (тис.грн.) та Ірпінь (13,5 тис.гривень). В основному, пільги надавались з метою фінансової підтримки підприємств житлово-комунального господарства.

Висновки. Кошти, що залишилися у розпорядженні підприємств в результаті отриманих пільг, використані на зменшення собівартості продукції, модернізацію виробництва.

Міністерством фінансів України у 2009 році надано безвідсоткові позички 22 місцевим бюджетам області на суму 171,0 млн.грн. терміном на 12 календарних місяців. На кінець року залишок непогашених безвідсоткових позичок, які надані місцевим бюджетам у 2009 році, становить 170,1 млн.гривень.

Отримані позички, у першу чергу, направлено на виплату заробітної плати працівникам бюджетної сфери, оплату енергоносіїв та комунальних послуг, утримання соціальної інфраструктури.

Отже, місцеві бюджети все ще залежать від Кабінету Міністрів, політичної кон'юнктури, недосконалості законодавства. Місцеве самоврядування потребує негайного реформування податкових та неподаткових надходжень до місцевих бюджетів.

Література:

1. Буряченко А. Є., Самооподаткування як резерв зростання доходів бюджетів місцевого самоврядування // Фінанси України. – № 2. – 2009. – С. 44-49.
2. Проект Концепція реформування місцевих бюджетів України.
3. Міністерство фінансів України – <http://www.minfin.gov.ua>
4. Державний комітет статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Державна податкова адміністрація України – <http://www.sta.gov.ua/tax/-control/uk/index>
6. http://dps.km.ua/modern/modern_main.php?id=270